

**КОРОТКИЙ ІСТОРИЧНИЙ НАРИС
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
В ТОРОНТО**

З НАГОДИ 35-ЛІТНЬОЇ ПРАЦІ ТОВАРИСТВА

Опрацював Дм. А. Николяк.



Накладом
Українського Народного Дому
191 Lippincott Str.
Toronto 4, Ont.
1953

КОРОТКИЙ
ІСТОРИЧНИЙ НАРИС
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
В ТОРОНТО



Будинок Товариства Український Народний Дім в Торонто, 191 Липінкат вулиця.

**КОРОТКИЙ ІСТОРИЧНИЙ НАРИС
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ
В ТОРОНТО**

З НАГОДИ 35-ЛІТНЬОЇ ПРАЦІ ТОВАРИСТВА

Опрацював Дм. А. Николяк.



Накладом
Українського Народного Дому
191 Lippincott Str.
Toronto 4, Ont.
1953

ПРИСВЯЧУЮ ці скромненькі рядки всім тим друзям по ідеї, членам товариства, яких імен з незалежних причин неможливо було тут подати, а з якими доводилося ділити долю цієї дорогої нам усім установи і разом дружно рамя в рамя трудитися під гаслом — з народом і для народу!

Автор.

Printed by
Trident Press Limited
Winnipeg, Man.

Український культурний піонер на Сході Канади

Коли нині Торонто є визначним українським культурним осередком, то великі заслуги в цьому має Товариство Український Народний Дім, яке поклало перші основи під організаційне життя торонтонських українців і було справжнім піонером на українській культурній ниві в Східній Канаді. Коротку історію Товариства читач знайде на дальших сторінках цієї книжечки. Тут я хочу згадати коротко про цю заслужену інституцію так, як я бачив її протягом 10 років мого перебування в Торонто, будучи її членом і секретарем, а також представником в місцевім Відділі Комітету Українців Канади.

Вперше я пізнав діяльність Товариства в зимі 1938-39 років і можу сміло сказати, що Український Народний Дім був тоді на першому місці серед існуючих українських організацій в Торонто. Його театральні вистави, його концерти і виступи його хору взагалі — під мистецьким оглядом стояли найвище. Було справжньою насолодою вчашати на ці імпрези.

Але велика заслуга Товариства є й на іншому полі. Це приєднання визначних канадійців англо-саксонського роду для української справи. Власне своїми мистецькими виставами, а головню славними виступами свого хору Український Народний Дім зацікавив канадійських громадських діячів, які стали приятелями українців.

А вже виїмково прихильне становище до українців займав щоденник "Телеграм" завдяки його редакторові п. Снайдерові, який перший став справжнім другом Українського Народного Дому й українців взагалі. Не буде перебільшенням сказати, що зі всіх англійських щоденників в Канаді єдиний торонтонський "Телеграм" був свого рода українофільською газетою. Ми в Торонто мали до нього доступ як до українського часопису. А була це заслуга Українського Народного Дому, бо це він приєднав п. Снайдера для української справи.

За 35 років свого існування Український Народний Дім в Торонто виконав велику роботу на культурно-мистецьким полі. Хай же він ще буйніше розвивається і продовжує свою діяльність на славу Канади й України.

Вінніпег, 6-го квітня 1953.

Данило Лобай.

ПОЧАТКИ УКРАЇНСЬКОЇ ІМІГРАЦІЇ

На схилі 19-го століття перша українська іміграція, прибуваючи до Канади, привезла зі собою не тільки жменю золоті пшениці, яка зародила стократно на розлогих степових землях країни і допомогла Канаді стати шпихліром світа та зайняти четверте місце в експорті, привезла не тільки велику любов-тугу за своїми рідними сторонами, заховану глибоко на дні чутливого серця, але привезла зі собою також незатертий опомин про громадський рух та товариське життя читалень Просвіти, Січей, Соколів, аматорських гуртків, кружків Рідної Школи й кооператив, а понад усе високу прадавню культуру, традицію, глибоку релігійність та пошану до гарних стародавніх звичаїв обрядового характеру.

І помимо того, що доля нашої першої іміграції, головню зарібкової, була дуже а дуже незавидна і для товариського гуртовання зовсім несприятлива, бо в пошукуванні за заробітком треба було постійно міняти місце перебування й осідку, все ж таки велика жадоба й тяга до гуртового товариського життя спонукувала й заставляла імігрантів до творення релігійних та культурно-освітніх осередків, які часто проіснували короткий період і занепадали, а тільки деякі при сприятливих відносинах зростали в силу та проіснували до теперішнього часу, можливо в дещо іншій формі або на відмінних засадах, відповідних духові часу.

Про один такий осередок міста Торонта, в провінції Онтеріо, годиться згадати, бо від нього взято почин до зорганізованя нашої культурно-освітньої установи, що її 35-літній ідейний ювілей оце обходимо, і при цій нагоді хочемо висвітлити маркантніші моменти з праці й діяльності її членів протягом цього історичного часу.

ЗАСНУВАННЯ ЗАПОМОГОВОГО ТОВАРИСТВА

Перед нами невибаглива книжечка на 13 сторінок друку в темно-зелених лубкових обкладинках, формату малої вісімки, в якій є 5 сторінок на записування членських місячних вкладок, а при самім кінці на три сторінки статут товариства. На обкладинці надруковано чітким друком, що це платнича книжечка і статут „Русько-Українського Товариства св. Ми-

хайла в Торонто''. І як приписано чартером по англійськи: The Ruthenian National Benefit Society in Toronto. В дійсности назва в англійській мові, подана в чартері, найбільше відповідала характерові організації. За ціль товариство кладе: „1) Зеднати братню любов всіх Русинів замешкалих в Канаді, котрі суть при доброму здоровлю, ведуть чесне і моральне життя і не переступили 40 літ життя. 2) Нести по можності моральну і матеріяльну поміч членам в случаю слабости або каліцтва. 3) Ширити між членами просвіту в руській і англійській мові і старатися о їх суспільний і духовий добробут.”

Подаючи в дальших точках статута права та обовязки членів та урядників, кінчиться цей статут ось таким „желанням всім членам Р. У. Товариства”: „Щасть Боже вам, Братя Русини, сини Руси-України, котрі любите Матір Україну і слідите за її поступамаи, на що вам допомогла Воля Всевишнього і тут на чужій землі взрости і піддержати нашу так славну організацію, котра так гарно процвітає і той наш прапор може другим народностям показати, що і ми не зовсім сиротами і що ми можемо під него скритися. Найслава наша взростає! Єднаймося як найчисленніше, бо в єдности сила. Уникайте злого, а всього доброго держіться.”

Місцеві життєві обставини заставили наших перших імігрантів заснувати для своїх потреб товариство відмінне від цілей старокраєвих товариств, але їх патріотизм та любов до свого краю і народу, як вони висказувалися після тодішнього загально прийнятого терміну „Руси-України”, були великі. І нам не важне, що розуміли та чого бажали перші члени основателі цієї установи: церковного братства св. Михаїла, чи світського товариства; важним є тільки те, що на ділі створилася організація і стала доконаним фактом. Членство цього товариства пізніше прийняло назву „Українське Запомогове Товариство ім. Тараса Шевченка” і як таке проіснувало до червня 1926 року, коли Взаїмна Поміч, діставши домініяльний чартер в 1925 році, почала організувати свої відділи в Канаді. Тоді члени запомогового товариства пішли цему рухові на стрічу, місцевий чартер зліквідували і стали членами Взаїмної Помічі, відділу ч. 8, а грошеве майно в сумі \$319.88 поділили на двоє, висилаючи половину до головної каси у Вінніпегу.

Товариство було зорганізоване 10 жовтня 1910 року. Чартер отримало 27 листопада 1911 року. Крім згаданого статута не заховалося жадних записок, осталась тільки одні-

сенька книжка зі списом членів від 1914 року. В тому році товариство мало 43 членів, якими були: Євген Тимофій, Михайло Гужда, Александер Левицький, Гнат Гужда, Іван Ковальчук, Михайло Богатчук, Михайло Яворський, Павло Якубовський, Осип Снігур, Осип Яворський, Михайло Василюк, Никола Василюк, Петро Стефанюк, Павло Кравчук, Василь Марків, Дмитро Якубовський, Олекса Сталевий, Петро Якубовський, Петро Яворський, Гнат Танка, Семен Кухарський, Михайло Шміт, Теодор Гуменюк, Григорій Макух, Вол. Беншовський, Василь Бачинський, Михайло Гуменюк, Іван Сойка, Михайло Сеньків, Никола Мудрак, Теодор Мартинів, Теодор Хапес, Никола Паславський, Никола Гарматюк, Михайло Олексів, Стефан Пижук, Ник. Музичишин, Яків Волинчук, Мих. Стефанюк, Степан Кимчик, Антін Яніцький, Федір Бульковський, Михайло Горачук.

Протягом 1910-1914 рр. видно було в товаристві внутрішнє змагання, бо змінено патронат св. Михайла на Тараса Шевченка, отже серед членів товариства кристалізувалася національна свідомість, вироблявся світогляд та брав перевагу народницький напрямок. Здається, що товариство було цілком світського характеру і церковними справами не займалося. Товариство обмежувалося збиранням членських вкладок по 40 центів, потім по 35, а пізніше по 50 центів на місяць, та виплатою запомог хорим і потребуючим членам. Поза тим влаштовувало постійно забави з танцями, які в той час притягали широку публіку і з фінансового боку були досить poplatні. Були також спроби відіграти деколи театральну штуку, виїжджаючи з нею навіть на провінцію. В перших рядах цієї ділянки і душею цього руху був тоді молодий ще юнак Михайло Гужда з села Покропивна, повіт Тернопіль. Але видно, що в товаристві зайшла свого рода криза чи невдоволення, бо в 1915 р. остало тільки 25 членів. За те в 1916 р. рух в товаристві оживився. Нових членів записалося 73, а слідуючого 1917 р. прибуло ще 97 нових членів, і товариство мало 195 членів. Це був час найбільшого його розвитку і поступу.

ЗОРГАНІЗУВАННЯ АМАТОРСЬКОГО КРУЖКА

Нові молоді члени не вдоволялися одною тільки допомогою. Вони бажали поширити працю товариства на інші ділянки народної ниви. Це дало почин до засновання Ама-торського Кружка під проводом рухливого члена Василя

Буртника, родом з Хотимира, Товмацького повіту. За сезон 1916-17 рр. відіграно тоді з добрим успіхом 8 представлень, уряджено 19 забав і влаштовано одну товариську прогульку до поблизького парку за містом.

ЗАСНОВАННЯ ЧИТАЛЬНІ ПРОСВІТИ

Але і ця праця Аматорського Кружка не була задовольюча. Дня 10-го червня 1917 року зійшлися члени на збори до свого льокалю і заснували нове освітньо-культурне товариство під назвою „Читальня Просвіти ім. Т. Шевченка в Торонто”. Членів основателів було 41, а саме: Василь Буртник, Василь Бойко, Михайло Гужда, Гриць Гош, Дмитро Матуляк, Роман Карман, Іван Гураль, Тома Стира, Дмитро А. Николяк, Михайло Подлужевич, Василь Доміно, Іван Костиник, Микита Харків, Семен Горбатюк, Іван Горбатюк, Маріян Кунікевич, Никола Хабаль, Василь Свергун, Іван Хома, Михайло Гуменюк, Іван Гиндра, Никола Данилейчук, Степан Сенів, Теодор Мимрик, Олекса Левицький, Іван Олексів, Михайло Дмитрів, Микита Крисак, Антін Сендзюк, Осип Карман, Юрко Гуць, Никола Скрипник, Іван Яськевич, Іван Лахманець, Володимир Фарина, Теодор Харків, Федір Хорт, Василь Івасів, Іван Дідич, Гриць Липа і Іван Тимочко. З тих членів основателів є досі в рядах товариства 5 членів, а то: Маріян Кунікевич, тодішній перший секретар; Дм. А. Николяк, тодішній голова; Мих. Гужда, тодішній режисер; Никола Хабаль і Роман Карман. Зараз по зборах члени Вол. Фарина і Дм. А. Николяк дарували свої збірки книжок, разом 134, і цим започаткували товариську бібліотеку.

Того ж року в осени приїхав з заходу Канади учитель музики на дуті інструменти Михайло Зьомбра, і за його старанням зорганізовано Музичне Товариство ім. Миколи Лисенка, до якого вписалося 43 учнів. Закупили потрібні інструменти і підучившись грати, виступали принагідно на товариських імпрезах. Товариство проіснувало при читальні на автономних засадах до початку 1921 року.

Того самого року зимою обїздив східну Канаду з рамени Українського Народного Дому у Вінніпегу Осип Боянівський, який мав в читальні два виклади і зібрав тоді для У. Н. Дому понад 200 доларів.

Літом 1919 року написано листа до Вінніпегу (до якоїсь установи чи редакції), щоб порекомендували людину, яка пе-

ребрала б в читальні учителювання та помагала в освітній праці. З Вінніпегу прийшла відповідь, що можуть поручити чоловіка, який був тоді без заняття і готовий перебрати посаду учителя, коли читальня заручить йому \$120 платні на місяць. Про подібне не можна було й думати, тому зголовилися за учителів чотири члени — М. Кунікевич, Гр. Гош, Дм. Матуляк і Дм. А. Николяк — і так започатковано Рідну Школу при читальні. Записалося 86 дітей. Читальня закупила букварі, зошити, олівці та інші шкільні прилади і почалася наука, яка продовжується без перерви до сьогодні. Згодом остався тільки один учитель, а пізніше з року на рік вибирано учителів більш кваліфікованих.

Із закінченням першої світової війни в осени 1918 року знято заборони, які були наложені на чужинецькі товариства в Канаді, головню преса почала виходити правильно і подавати відомости про важні події на українських землях, про Центральну Раду в Києві та утворення уряду на Західних Українських Землях. Зацікавлення всіх українців в Канаді було велике. В місяці червні 1919 року відбулося в тодішнім Стар Театрі велике протестаційне віче проти московського та польського наїздів на українські землі. Велика сая театру була битком набита. Ухвалено відповідні резолюції і рішено вислати телеграми до Ради Амбасадорів та голов урядів. Але при кінці віча московські прислужники вчинили велику бучу. Про те віче тільки один щоденник в англійській мові, „Івнінг Телеграм”, подав новинку, і від тоді на його сторінках все появлялися вісти про українські справи.

В 1918 році започатковано збірку „Фонд Помочі Україні”, який складався з добровільних датків членів, добровільного оподаткування і 10 відсотків від прибутків читальні з підприємств. Коли в 1922 році загостив до Торонта в обїзді по Канаді відпоручник Зах. Укр. Народної Републики д-р Осип Назарук, закуплено за цей фонд бонди перемоги. На вічу Назарука московські прислужники також старалися викликати замішання, але мали велику і болючу невдачу.

Польська влада, опанувавши західно-українські землі, душила всякими можливими способами український визвольний рух. У Львові закрито українську пресу. Виходив тільки орган соціал-демократів „Земля і Воля”. Члени читальні поспішили з фінансовою допомогою цій газеті. З кожного підприємства висилано дохід до Львова так, що в сезоні 1920 р. вислано понад 200 долярів. Помимо того, що чи-

тальня була аполітичною, а „Земля і Воля” органом Соціал-Демократичної Партії, це не було перешкодою давати грошеву допомогу з тим розумінням, що в критичну хвилю підтримується одинокую українську газету. Це не значить, що читальня була добре вивінувана фінансово. Навпаки, були часи, що в касі не було настільки покладного гроша, щоби заплатити місячний чинш за льокаль. Не раз і не два члени на зборах складали свої дрібні датки, щоби вирівнати довжок за льокаль, але коли приходила народна справа, то способи роздобути фондів все знаходилися. В 1921 р. висло телеграму, а в 1922 р. дві телеграми до Найвищої Ради Амбасадорів в справі Східної Галичини. В лютім 1923 р. знову відбулося велике протестаційне віче в Мессі Гол, на якому московські прислужники також ганебно пописувалися.

В 1920 році засновано при читальні в Торонто нову установу — Український Червоний Хрест. Цим заінтересувалися українські провідні круги у Вінніпегу і почалася переписка з наміром перенесення централі до Вінніпегу. Переговори в цій справі велися в Оттаві два дні. Від читальні виїхали Василь Буртник і Михайло Гужда. З Вінніпегу приїхали посол Н. В. Бачинський і адвокат Я. В. Арсенич. Там одобрено пропозицію з Вінніпегу.

1921 року Павло Крат роздобув дещо з українських мистецьких виробів і помістив їх у невеликій шафі на Канадійській Краевій Виставі в Торонто, яка відбувалася кожного року через два тижні. На слідуочі роки українське жіноцтво при читальні взяло на себе цей обовязок, і від тоді постійно до 1951 року пишалися українські мистецькі вироби, спеціально вишивки, та притягали до себе сотні тисяч глядачів, які любувалися красою і подивлялися українські скарби культури. В 1922 році члени читальні зорганізували мішаний хор і виступили в „день пісні” на краевій виставі з хоровими піснями. Хором проводив член читальні Данило Метельський. Слідуочого року хором проводив дяко-учитель греко-католицької парохії на Вест Торонто, Никола Юречків. А від 1924 року хор виступав під дирігентурою Юрія Гассана, співака славної Републіканської Капелі Кошиця, в гарних мальовничих народних строях, і досі збирає гучні оплески, а в пресі щорічно появляються звідомлення, прихильна оцінка та заслужене признание.

В 1923 році на Різдво Юліян Кунікевич зібрав біля себе кількох юнаків і вони пішли перший раз з колядою по

хатах в ділянці, замешкалій українцями, як вулиці Квін, Кінг, Спадайна і Бетгорст. Колядники були дуже вдоволені, бо їх всюди радо вітали, і від тоді прийнявся звичай щорічно ходити колядувати, а що більше, інші товариства і парохії почали і собі старокраєвим звичаєм ходити з колядою на різні добрі цілі. За дев'ять літ існування цього товариства під назвою читальні відіграно 57 представлень, влаштовано 11 концертів, 46 забав, 9 наукових викладів, 4 політичні віча та 6 прогульок (підніків). Від 1921 до половини 1926 року читальня кооперувала з товариством при греко-католицькій парохії на Вест Торонто. Кожне представлення грано два рази, одної суботи в місті, другої в парохіяльній салі на Вест Торонто.

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ ДІМ В ТОРОНТО

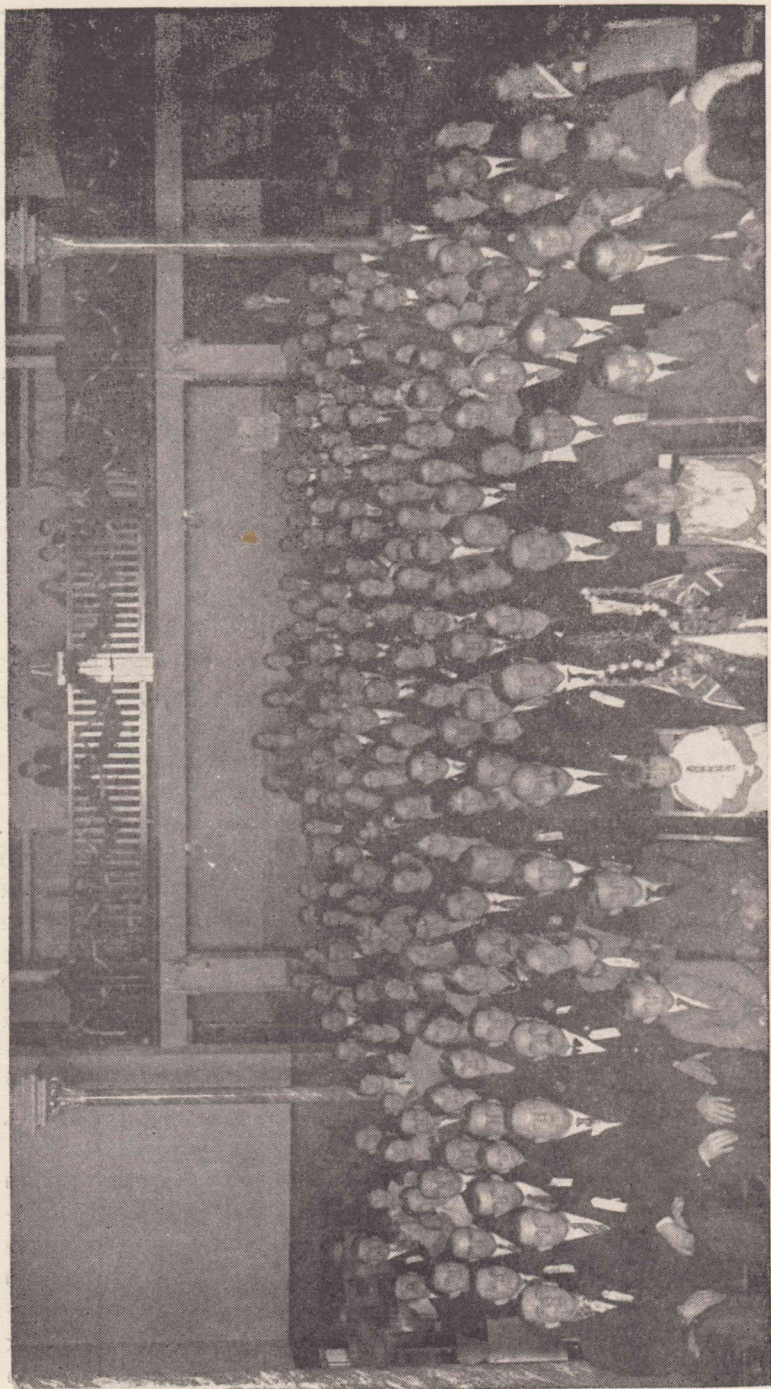
Від самого початку організаційної праці давався відчувати дуже дошкульно брак своєї власної хати-домівки. Чи то були члени запомогового товариства, чи драматичного кружка, чи читальні, все можна було почути: нам конче треба власного Народного Дому. При кожній нагоді порушувано і обговорювано справу, як би до цієї цілі дійти, бо потреба власної домівки була велика і пекуча. Винаймити відповідний льокаль на запотребування товариства ставало чим раз трудніше. Час від часу члени Роман Карман, Петро Богуцький і Яків Липка відпускали свої кімнати на проби представлень безплатно. Гардеробу, сценарію та інші прибори також перевозжувано до приватних приміщень членів. Вибирано з року на рік осібний комітет, якого завданням було вишукати відповідний будинок і виробити плян набуття дому. Але справа поступила вперед щойно 1923 року, коли започатковано осібний фонд. Від тоді влаштовувано постійно віча, на яких промовці пояснювали значіння і потребу такої установи як Народний Дім. Фонд з кожним днем збільшався, бо комітет не засипляв справи. Найбільше причинилася своєю невсипущою працею Теодор Гуменюк і Маріян Кунікевич, які, крім збірок на вічах, ходили по хатах за декляраціями, вишукували, де живуть українці, так що в короткому часі закуплено площу (три лоти) на 711-15 Бетгорст вулиці під будову будинку. Тоді ще з більшим завзяттям працювали в тому напрямі всі члени товариства.

В 1927 році трапилася нагода купити старий будинок,

який виставила на продаж Армія Спасення під числом 191-3 Липінкат вулиця. Члени рішили продати площу. Тоді 28 членів зложили по 100 долярів і куплено будинок за 15,000 долярів. І з днем нового 1928 року Товариство Український Народний Дім стало власником будинку. В тім часі, коли осібний комітет Народного Дому збирав фонди, читальня мала свій уряд, який не занедбував своєї праці на повзятих раз ділянках. Своім порядком відбувалися ріжні товариські імпрези. Тимчасом вибраний статутний комітет опрацював статут. При кінці 1925 року отримано чартер Народного Дому на провінцію Онтеріо, і з днем 19 січня 1926 року прийнято нову назву: Товариство Український Народний Дім в Торонто. Куплений будинок був частинно ушкоджений вогнем, але і без того треба було його в середині перебудувати, щоб приспособити до потреб і ужитку товариства. Перше всего треба було на це свіжих фондів. Але й з цим завданням уряд і члени товариства справилися. Українське громадянство міста Торонто і околиць поспішило з допомогою, а навіть українці з західної Канади на заклик проведу Союзу Українців Самостійників відгукнулися і надіслали понад 700 долярів. Перебудова коштувала 28,000 долярів і день 15 грудня 1928 року став великим святом для всіх українців міста Торонто. Раділи члени, що досягнули давно бажану ціль, що їхні мрії і бажання здійснилися. Раділи з ними і українці не-члени, що їхні жертви-датки причинилися до благородного, внеслого діла. До свіжо вимальованого будинку, з невисохлою ще фарбою зійшлася маса цікавого народу. Приїхали цілими товариствами гості з дооколичних місцевостей — Ошави, Гемилтону, відпоручники товариств. З Вінніпегу приїхав посол Никола Бачинський. Свято відбувалося два дні, величаво і торжественно. Воно стало для товариства традиційним, бо кожного року в день 15 грудня відбувається свято-концерт, на якому уряд здає касове і ділове справоздання перед присутною публікою та згадує ту радісну хвилю, коли товариство стало господарем у своїй власній хаті.

ПРАЦЯ В ТОВАРИСТВІ ПО ДІЛЯНКАХ

Хор. З набуттям власної домівки праця товариства пішла живішим темпом майже на всіх ділянках. Перше і найвидніше місце в цій роботі займає мішаний хор товариства. З приходом диригента Юрія Гассана хор став на своїй мис-

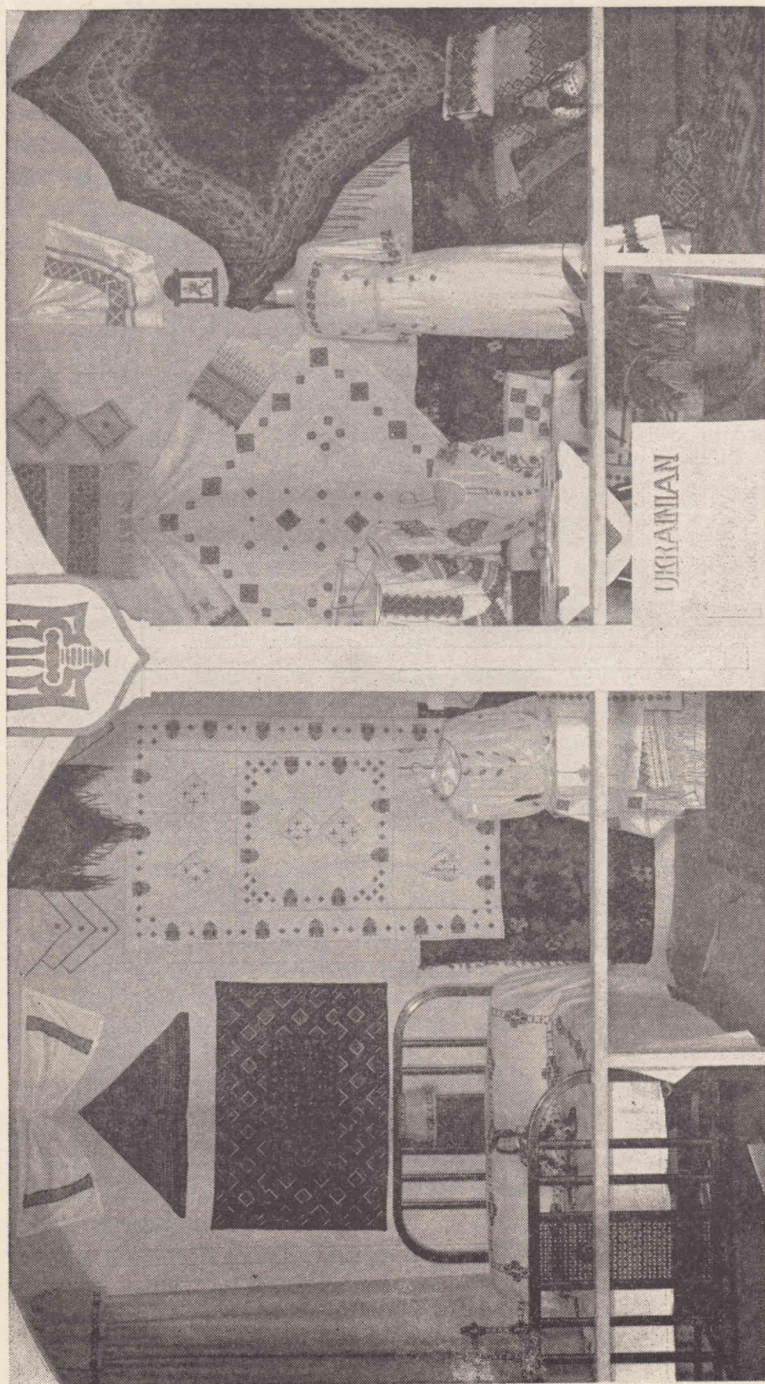


Частина учасників отворення Українського Народного Дому в Торонті 15-го грудня, 1928 року.

тецькій висоті. Репертуар був багатий і різнородний, самих кращих наших композиторів. Юрій Гассан піклувався ним як дбайливий господар своєю добре родючою нивою, своїм примірним господарством, і вкладав у нього своє знання, здібність, досвід, силу, енергію і душу. На своє місце підготував свого учня, члена хору Дм. Буртника, який в часі його відсутності його заступав. Пізніше продовжував його працю диригента хору 9 років. Недаром сумувало ціле Товариство Український Народний Дім і так жалібно співали хористи своєму улюбленому і шанованому учителеві Гассанові „Вічну Память”, коли 30 червня 1934 року відпроваджували його зболіле, вимучене тяжкою недугою тіло на вічний спочинок.

Хор товариства не тільки виступав на кожному концерті у своїй домівці, але й виступав на запрошення інших товариств на спільних заходах. Та найбільшою його заслугою були виступи перед англійською публікою, бо тут він був знаменитим пропагатором українського імені і справи. Він сповняв ту місіїно-дипломатичну працю, яку започаткував незабутньої слави хор Олександра Кошиця в Європі. Виступи хору на щорічній Краєвій Виставі в Торонто перед многотисячною публікою вітали всі щиро і прихильно. Виступав хор по англійських установах, клубних, льожах, церквах, концертах, прогуляках, прийняттях, де були гостями визначні державні мужі, прем'єри провінцій, міністри, професори та впливові члени англійського правлячого світа. Такі виступи мали своє велике значіння для української справи взагалі. Часто-густо хор виступав перед англійцями два рази на тиждень. В 1930 році виступав два рази на радіо під управою Ю. Гассана. В 1931 році хор співав на радіо три місяці за порядком кожного четверга по 15 і по 30 хвилин і за той час переспівав 55 пісень, не повторюючи ані одної відспіваної вже пісні. Програму проголошував адвокат Теодор Гуменюк. Крім того хор виїжджав з концертами на провінцію. Пописувався також у виставах театральних штук, опер та опереток.

В 1944 році Товариство Народний Дім відсвяткувало 20-ті роковини безперервного існування хору. Свято відбувалося три дні в такому порядку: в суботу 1-го вересня відкриття свята і вистава „Запорожець за Дунаєм”. В неділю 2-го вересня пополудні спільний обід і привіти гостей. Увечері концерт і привіти делегатів від товариств. В понеділок спільна забава і закриття свята. Свято відкрив короткою



Українська Кімната на Канадійській Краевій Виставі в Торонто, 1937 року.

промовою довголітній діяч товариства Маріян Кунікевич. Маленька білявка Любка Москалюк у гарному народному строю відслонила з під жовто-блакитного прапора образ покійного бувшого диригента хору Юрія Гассана. Хор виступав під диригентурою обох диригентів: бувшого Петра Юндака і тодішнього Дмитра Буртника. В сольових точках виступали артисти Лідія Бодруг-Березовська і її чоловік В. Бидл. Також відчитано звіт з діяльності хору на протязі 20-літнього існування.

Такі історичні обходи, як Листопадовий Зрив, Соборність Українських Земель, роковини Шевченка, Франка, Лесі Українки й інших, відкриття Народного Дому, стали щорічними традиційними святами, на яких хор був учасником. За диригента Дм. Буртника започатковано вистави опереток „Запорожець за Дунаєм”, „Запоріжський клад”, „Чорноморці”, „Назар Стодоля” з „Вечерницями” Ніщинського, „Не ходи Грицю”, „Сорочинський ярмарок” та інших пес зі співами. За диригента П. Юндака виставлено: „Вій”, „Барон циганів”, „Ніч під Івана Купала”, „Бабський бунт”, „За двома заяцями”, „Підгіряни”, оперу „Катерина”. За диригента проф. Галини Голинської — „Шаріку”.

На протязі 28-літнього безперервного існування хору членами хору були 239 мужчин, 163 жінки, разом 402 особи. Репертуар хору складався з 290 пісень 36 композиторів. Хор виступав на Канадійській Краєвій Виставі в Торонто 24 рази, на концертах у своїй домовіці 221 разів, перед англійською публікою 82 рази, в оперетках 67 разів, по інших установах 38 разів, на радіо 17 разів. По інших місцевостях: у Гвелф (у рільничій школі) 3 рази, в Наягара Фалс 2 рази, в Брентфорд 2 рази, в Гемилтоні 2 рази; по одному разові в Ошаві, Киченер, Пітерборо, Ст. Кетеринс, Айленд Пойнт (для ТТС); в Ітон Авдиторії та Мессі Гол 8 разів; разом 445 виступів. Диригентами хору були: Юрій Гассан в роках 1924-1927, Дмитро Буртник — 1928-1935 і 1942-1944, Петро Юндак — 1936-1941 і 1945-1949, проф. Г. Голинська 1949-1952 і досі. В 1952 році на першому Музичному Фестивалі, який улаштував Український Легіон ч. 360 в Торонто, де в контесті виступали п'ять хорів українських установ, хор Товариства Український Народний Дім здобув перше місце і дістав першу нагороду.

Драматичний гурток. Другою важною ділянкою в товаристві була вистава театральних штук. Любителі сцени, які



Сцена з драми "Дорошенко", що була виставлена в Укр. Народнім Домі 16 вересня 1933.
Режисер: Вол. Кухта.

з замилюванням та посвятою віддавалися в цілості театраль-
ному мистецтву, гуртувалося біля товариства стільки, що
можна було грати кращі і трудніші до виконання штуки.
З набуттям власної домівки дано в кількох сезонах по 48
представлень. Грано по дві штуки в тиждні: одну в суботу,
другу в неділю. Виставлено майже всі штуки відомих укра-
їнських драматургів. Та не в тому річ, щоб лише грати на те,
щоб гралося. В Торонто загальна опінія була, що драматич-
ний гурток при Українськїм Народнїм Домі стояв на пер-
шому місці щодо мистецького виконання. З опереток вистав-
лено: „Запорожець за Дунаєм” — 9 разів, „Запорїжський
клад” — 5 разів, „Чорноморці” — 5 разів, „Вїй” — 9 разів,
„Барон циганів” — 3 рази, „Не ходи Грицю” — 4 рази, „Ци-
ганка Аза” — 4 рази, „Назар Стодоля” з „Вечерницями” —
2 рази, „Катерина” — 4 рази, „Шарїка” — 3 рази. Від 1926
по кінець 1952 року відіграно 513 представлень. Режїсерами
драматичного гуртка були: Степан Курилїв, Юліян Кунїке-
кевич, Вол. Кухта, Ник. Ясенївський, Іван Михайлунїв, Іван
Івасечко, Олекса Цукорник, Мих. Яремович, Павло Сич, Пи-
лип Остапчук і Якїв Самотїлка. Здїбними суфлерами були:
В. Мошук, І. Савка і М. Яримович. Характеризаторами були:
І. Івасечко, І. Михайлунїв, Н. Бутковський і М. Гужда. Для
сцени найбільше потрудився І. Михайлунїв. Він під час кра-
щої штуки завсїди уладжував сцену по мистецьки з ефектом,
наскїльки це могло при технїчній обстановцї сцени вдатися
і чого дана штука вимагала. Крім того він намалював більшу
частину сценїчних декорацїй, чудовї картини степу для „За-
порожця”, зимовї декорацїї до „Гриця”, гарний вид Русь-
кої вулицї у Львовї. Останнїми роками дбайливими сцена-
рїями є Павло Павлюк і Мих. Сенюра.

Український танок. Побїч української піснї здобув собі
популярнїсть на канадїйській сценї також український танок.
В 1925 році прибув з Європи учитель українського танку
Василь Авраменко, який зорганїзував в Українськїм Народ-
нїм Домі в Торонто першу школу українського танку на
американському континентї. Тут давав першї танковї кон-
церти. Найбїльшим трїумфом був його виступ на виставо-
вїй аренї Канадїйської Краєвої Вистави в 1926 році. Кожного
вечора через повних два тижднї вистави понад 200 танцю-
ристїв брали участь в пописах, здобуваючи собі признання
та добру славу українському іменї. Пїсля того були відкритї
кїлькаразовї курси українських танкїв при У.Н.Домі. Велике



“Вечір в полонні”. Танцюристи Українського Народного Дому в Торонто з інструктором Іваном Левком.

число української молоді мало нагоду вивчити і виступати в українському танкові не тільки перед українською публікою, але дуже часто і перед англійцями. Дальшими інструкторами танку були Віктор Мошук, Іван Левко і Петро Кріль.

Жіноцтво. Осібна жіноча організація при товаристві повстала 1927 р. Як без доброї господині не буде ладу, порядку і чистоти в господарстві, так і в товаристві з широко накресленою програмою праця без жінок, здається, була б просто немислимою, була б половинчастою. Жіноцтво сповняє ті обов'язки в товаристві, до яких чоловіки бувають незручні. Праця жінок доповнює працю чоловіків і виходить взірцево у своїй повноті. Жінки мають обов'язок і завдання в товаристві, наложені на них життєвими потребами та вимогами. Всяка вистава ручних робіт мистецьких, ручного вишиття, ткання, всякі базари, як також гостинні прийняття, обрядові обіди Великодні, вечери Різдвяні, вечірки, чайні прийняття і т. п. були все під доглядом жінок, чи це було тоді, як вони були звичайними членкинями товариства, чи як мали жіночу секцію або автономне товариство ім. Олени Пчілки. Уладжування мистецьких вистав на Краєвій Виставі 26 разів вимагало багато праці і старань. Але жінки все в'язувалися зі свого завдання вдоволяючо. Яку сотню вистав довелося їм упорядкувати, чи то на запрошення англійських установ та товариств, чи у своїй власній домівці з нагоди базару або і без нього.

І такі вистави були все величаві і гідні подиву. Загально треба ствердити, що всяка праця в товаристві, в хорі, на сцені, під час базару, коляди, в кухні та в інших ділянках не обійшлася без жінок. Тому більшу частину праці в товаристві треба завдячувати доброму жіноцтву, і їм належить за це заслужене признание.

Молодь. Товариство молоді було зорганізоване при Українським Народнім Домі 1926 року і мало поперех 60 членів. Мало свій заряд, відбувало сходи, але такий зрив був стихійним. Пізніше у своїй домівці зорганізувалося нове товариство „Луг”, яке кілька років було одним з кращих згуртовань молоді. Відбували збори регулярно, на сходах слухали наукових викладів, вправлялися в січових руханках, влаштували концерти, давали представлення, а найбільше розповсюджували пресу, яка приходила тоді з Європи, „Сурму” й інші газети, в сотнях примірників. Однак молодість не є довготривалою. Молодь роджена в Канаді не була вже

спосібною вести розпочату луговиками працю. Вона завязала свої спортові дружини і змагалася з дружинами інших товариств за перемогу. У тих змаганнях здобула для себе і для товариства першенство і в нагороду дві чаші. Потім було товариство молоді шкільного віку, тепер міститься в домівці товариства Організація Демократичної Української Молоді.

Рідна Школа. Товариство Український Народний Дім взяло за свій святий обовязок піклуватися Рідною Школою від самих початків свого існування. Не все і не всі батьки розуміли значіння навчання своєї рідної мови і письма, але товариство стояло на раз повзятому становищі підтримувати Рідну Школу, хоч прийшлося б увесь фінансовий тягар самому поносити, бо було того переконання, що діти не повинні терпіти через байдужність батьків. Хоч батьки платили за навчання в Рідній Школі, то все таки товариство муіло доплатити до удержання Рідної Школи за весь час (як показують фінансові рекорди) понад 2,500 долярів. Учителювали в Рідній Школі: Семен Оробець, Володимир Кухта, Юрій Гассан, Пулх. Мошукова, панна Угринівна, Никола Кіт, Мих. Яримович, Дм. Малиш, Григ. Мазурик, Ю. Гайовська, Петро Гайовський, Мих. Семчишин, Олекса Цукорник, Павло Сич, Петро Юндак, Конст. Мазуренко, Марія Згоба-Шевчукова і тепер Олена Ріпель.

Рівночасно з Рідною Школою були зорганізовані кількразово школи музики, де діти вчилися грати на вибраних ними інструментах, та побирали теорію музики. Такі дитячі оркестри часто пописувалися в грі на сцені в дитячих імпрезах на втіху своїм батькам та на вдоволення публики.

Вистава книжки і преси. Святкування української книжки і преси Товариство Український Народний Дім обходило 6 років під ряд — від 1930 до 1936 року — виставою, кожного року 4 дні. Бувало так, що вистава відбувалася в горішній концертній салі, а в тім самім часі жінки мали свою мистецьку виставу в долішній салі. На виставі книжки було по 2,200 експонатів. Крім того одного року приміщено було десяток малюнків з-під кисти молодого ще тоді артистамаляра Романа Мараза та пару Івана Михайлуніва. Також було розміщено 10 великих мап з ріжних історичних періодів української державности, які виготовив спеціально для вистави Володимир Кухта. Вистави звиджували українці громадно і мали нагоду вислухати відповідні реферати, огля-

нути літературні твори українського письменства, картографію, яка в подробицях давала всі можливі пояснення в розвитку української літератури від самих її початків. До комітетів вистави входили Г. Мазурик, П. Шевчук, М. Яримович, Дм. Малиш, Дм. А. Николяк. Всякі друки виготовляв Іван Федун.

Народні цілі. Помимо того, що Український Народний Дім мав свої фінансові потреби, як сплата довгу, закупно необхідних річей, ремонт будинку і т. п., однак товариство не забувало і про потреби загально-народні. При кожній нагоді занималося збірками, або впрост з своєї небагатої каси виплачувало на різні добродійні цілі. Щоб не бути голословним, наведемо тут деякі цифри.

У різних роках для Рідних Земель і Європи:

1920-1	— Часопис “Земля і Воля” у Львові	\$222.00
1922	— Фонд Української Західної Республіки	275.00
	Українським інвалідам у Львові	673.78
	Українським політичним в'язням у Львові	253.00
	Рідна Школа у Львові	435.83
1927	— Повінь на Гуцульщині	143.00
1932	— Голодуючим у Яворівщині	70.93
	Фонд Василя Стефаника	75.00
1926	— Фонд на пам'ятник Івана Франка	150.00
1938	— Фонд Карпатської України	618.69
	Фонд Гол. От. С. Петлюри	66.95
	Українським інвалідам у Франції	10.00
	Український Музей у Празі	52.00
	Фонд Українських Вояків в Англії	163.27
	Фонд “Івнінг Телеграм” для допомоги Англії під час війни	409.50
	Українським інвалідам у Німеччині	307.32
	Українським скитальцям у Німеччині	509.76
	Для Національної Ради	125.00
	Товариство Просвіта у Львові, Українська Гімназія в Городенці, Народні Доми в селі Цінева, Хотимирі і Ясноці; на народні цілі 1919 р.	79.86

На українські цілі в Канаді:

Часопис “Український Голос” у Вінніпегу	\$158.85
Інститут ім. П. Могилы в Саскатуні	50.00
Пам'ятник Маркіянові Шашкевичові у Вінніпегу	26.50
Український Червоний Хрест у Вінніпегу	41.00
Українським спортсменам в Торонто	106.00
Канадський Червоний Хрест	132.18
Комітет Українців Канади	493.00
Українська Православна Громада в Торонто	70.00
Українські Католицькі Парохії в Торонто	75.00
Український Католицький Сиротинець в Анкастер	101.25
Українське Національне Об'єднання в Торонто	100.00
Український Легіон ч. 360 в Торонто	50.00
Дар для організацій: Т-во Просвіта у Вест Торонто, Т-во Просвіта в Гемілтоні, Український Народний Дім в Брентфорті, Український Народний Дім в Престоні, Український Студентський Клуб у Торонто, Українська	



Рідна Школа з учителькою панною Угринівною.

Православна Громада в Гемилтоні, Український Народний Дім в Нью Торонто, Товариство Пласт в Торонто	224.00
Дар для ген. В. Сікевича, ген. Кравса, проф. Н. Григорієва, письм. О. Лугового, письм. Уласа Самчука, дир. Петра Юндака, М. К., проф. Русової, ред. В. С. Снайдера, пам'ятник М. Липковій, допомога безробітним 1936 р., Коюниті чест	920.00

Політичні питання. Товариство Український Народний Дім в Торонто було і є установою освітньо-культурною, однак у питаннях політичного характеру, коли вони відносилися до української справи, ніколи не відмежовувалося „китайським муром”. Навпаки, завсіди було як не першим, то між першими, чи то була потреба скликати самому чи разом з іншими товариствами масові віча, винести протест проти знущань ворогів над українським народом, вислати телеграми з жаданням справедливого вирішення української справи, перевести збірку на якусь добру ціль; чи то була Східна Галичина, Буковина, Велика Україна, чи Карпатська Україна, товариство не було байдужим, а часто й інших спонукувало до акції. Можна навести багато фактів на ствердження сказаного, та обмежимося до наведення тільки двох.

Літом 1926 року румунська королева Марія обїздила Америку з політичних мотивів і дня 26 жовтня, переїзджаючи через місто Торонто, задержалася на кілька годин на залізничному двірці. Члени Товариства Український Народний Дім винесли постанову використати цю нагоду і вручити королеві меморіал з протестом проти знущань румунської влади над братами українцями в Буковині і виконання цього акту доручили адвокату Тео. Гуменюкові і Маріянові Кунікевичові. Треба було знайти спосіб дістатися близько до особи королеви, щоб вручити їй меморіал. Та це вдалося. І коли про ту небувалу подію появилася новинка в місцевій англійській пресі, і розголос блискавично розійшовся всюди, в почоті королеви і в румунських кругах повстала нервова констернація.

Друга подія мала місце в січні 1934 року. Старанням жидівських організацій приїхав до Торонта убійник Головного Отамана Симона Петлюри в Парижі, Шварцбарт. Він мав виступити тут на публичних вічах. Коли появилася вістка про його приїзд і його заповіджене інтерв'ю в місцевім щоденнику „Торонто Дейлі Стар”, члени Товариства Український Народний Дім внесли рішучий протест і заявили, що уживуть сили, коли зайде на це потреба, щоб недопустити до публичного виступу убійника. Коли в пресі появилася но-



Хор Українського Народного Дому з диригентом Петром Юндаком.

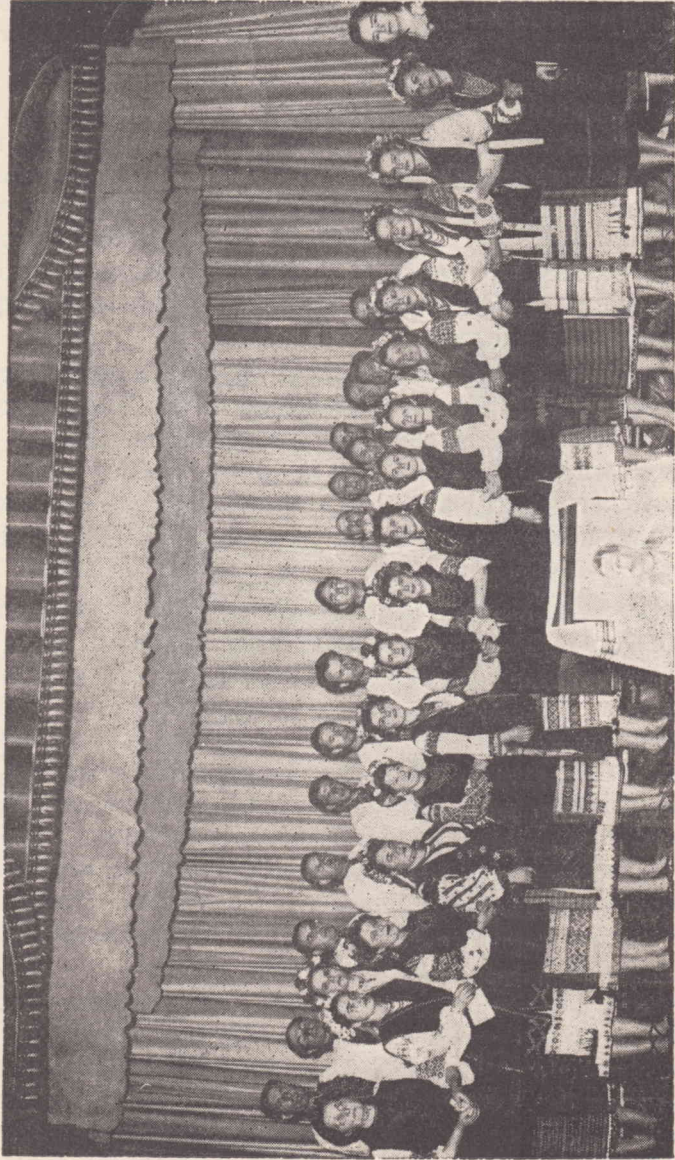
винка про таку постанову членів Українського Народного Дому, жидівський комітет не відважився на публичні виступи, а прийняли Шварцбарта між собою при замкнених дверях і він незаметно виїхав з Торонта.

Спільна праця. Товариство Український Народний Дім все старалося співпрацювати з іншими українськими установами, які стояли на українському національному ґрунті, без різниці їхніх політичних переконань та релігійних вірувань, коли дана хвиля вимагала такої спільної акції. Відсвяткування важної історичної події, вшанування пам'яті Шевченка, Франка, Стефаника, вшанування ген. В. Сікевича й інших, виступ в 60-ліття Канадійської Конфедерації, концерти для Канадійського Червоно Хреста, урядження відділу Комітету Українців Канади і багато інших спільних виступів свідчать про толерантність, виrozumіість і бажання співпрацювати для добра українського народу.

Через кілька років підряд українські студенти Торонтонського Університету — теперішні українські професіоналісти — влаштовували в Українськiм Народнiм Домi з кожним новим роком концерт з веселою різноманітною програмою та здобували собі серед українського громадянства популярність.

В 1928 році було створено при товаристві відділ Союзу Українців Самостійників і в наступних двох роках відбулися в домівці товариства два з'їзди Комітету Східної Канади.

Трибуна товариства. Трибуна Українського Народного Дому завсіди була отворена для українських діячів, лекторів та визначніших гостей з Європи і українських земель, коли вони не йшли в розріз з повзятими засадами товариства і не протирічили загальним визвольним змаганням українського народу. Заряд і члени У.Н.Дому радо допускали говорити в своїй домівці лекторам на своє запрошення, як також на запрошення інших українських установ. В мурах У.Н.Дому мали нагоду промовляти: Лев Ясінчук з рамени Рідної Школи в Галичині, проф. Н. Григорієв, ген. В. Сікевич, сен. О. Кисілевська, В. Свістун, Мир. Січинський (два останні в давніших роках), проф. Русов з дружиною, А. Рудницький, В. Кедровський, М. Сокіл, о. прот. С. Савчук, о. прот. В. Кудрик, о. д-р В. Кушнір, о. М. Оленчук, Мир. Стечишин, адв. Ю. Стечишин, В. Авраменко, Т. Д. Ферлей, Д. Лобай, М. Гетьман, Г. Мазурик, Ірина Павликовська, ген. М. Садов-



Хор У.Н.Дому 1953 року, що здобув першу нагороду на фестивалі Укр. Пісні. Дирігент проф. Г. Голинська.

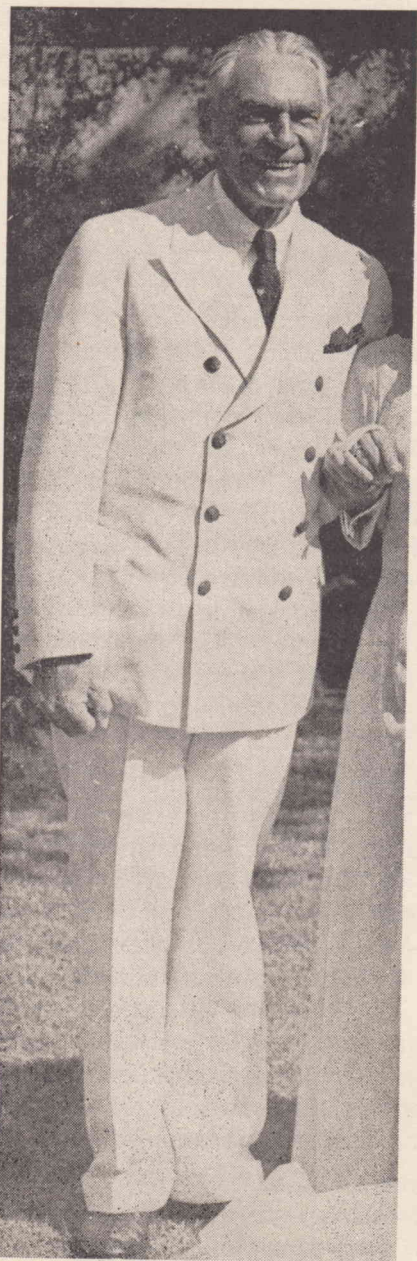
ський, майор Битинський, А. Батюк, Т. Миник, проф. Д. Кислиця та інші. Також виступали майже всі місцеві професіоналісти українці з науковими викладами по своєму фаху. Від інших установ виступали ген. Капустянський, Дан. Скоропадський, Д. Донцов і ін. Відбувалися дебати старших і студентів, як також курси англійської мови, українознавства, української літератури, військового діла та інші.

Коли 1938 року приїхав до Канади оперовий співак Михайло Голинський, товариство влаштувало йому прийняття. А дня 14 грудня старанням Українського Народного Дому міська рада міста Торонта відбула спеціальну сесію, на якій вручила Голинському золотий ключ міста. Це був перший українець наділений таким найвищим відзначенням такого великого міста, як Торонто, і він вписав свій автограф у пропам'ятну книгу міста.

В місяці травні 1938 року наспіла з Європи сумна вістка про трагічну смерть Євгена Коновальця. Уряд Українського Народного Дому вислав своїх представників до місцевої філії УНО зложити в імені товариства глибоке співчуття та заявити готовість відступити безплатно салю Укр. Нар. Дому на жалібну академію. Невдовзі така академія в У.Н.Домі відбулася.

Майно. Будинок Укр. Нар. Дому куплено за 15,000 долярів. Перебудова коштувала 28,000 долярів. Інвентар в будинку і інша обстановка коло 4,000 долярів, сценерія коло 2,000 долярів, гардероби чоловіча й жіноча коло 3,000 долярів, обстановка в кухні коло 1,000 долярів. Бібліотека загальна понад 2,500 томів понад 3,000 долярів; театральна 1,720 примірників, 372 ріжні штуки; музична 1,237 чисел, 2,687 пісень — поверх 4,000 долярів. В 1943 році куплено 7-акрову фарму (прогулькова площа) за містом в околиці передмістя Скарборо і перед кількома роками куплено в сусідстві будинку товариства три мешкальні дома. Разом майно товариства виносить коло 125,000 долярів.

Почесні члени. Члени Товариства Український Народний Дім уважали за відповідне іменувати почесними членами на своїх загальних річних зборах визначніших людей, які причинилися добрим ділом для української справи та для товариства зокрема, а саме двох англійців, великих приятелів українців. Перший В. С. Снайдер, бувший редактор щоденника „Івнінг Телеграм” (в доказ пошани членкині У.Н.Дому дарували йому вишиту чудовими wzорами сорочку,



С.Г.Дж. В. С. Снайдер,
бувший редактор торонтонського
щоденника "Телеграм".

яку він з гордістю убирає з нагоди всяких урочистих обходів в Народнім Домі). Другий — бувший посадник міста Торонта д-р Фред Конбой. Почесні члени українці: Маріян Кунікевич, ген. Вол. Сікевич, Іван Бодруг, Б. Паславський, адвокат Тео. Гуменюк, Мих. Гужда, Дм. А. Николяк, Роман Карман, Антоніна Кунікевичева, Никола Хабаль.

Члени померші і члени в армії. Годилося б згадати добрим, теплим словом всіх членів та урядників, що працювали і працюють для товариства, але тут обмежимося згадкою про тих, які відійшли від нас у вічність: Вол. Фарина, Іван Олексів, Марія Липкова, Петро Богуцький, Гриць Гош, Микита Харків, Никола Моргунець, Галина Гуждова, Юрій Гасан, Дмитро Дирів, Анна Маничева, Данило Манич, Стефанія Запалова, Марія Гуменюкова, Михайлина Котівна, Антін Яніцький, Антін Божкевич, Никола Ясенівський, Юліян Кунікевич, Семен Оробець, Михайло Сенюта, Осип Богуцький, д-р Фред Конбой, Іван Бодруг, ген. Вол. Сікевич, Степан Милян, Захарій Редьква, Марія Гош-Кордис.

В канадійських збройних силах служили під час другої світової війни і щасливо повернули домів: Петро Яловий, Вол. Буртник, Гнат Вовчук, Петро Кріль, Тео. Мартин, Рудольф Федорович, Вол. Смит, Мирослав Бойко і три сини Петра Голика. Загинув трагічно під час розбиття літака капітан Володимир Кабин.

Англійська преса. Невідомо нам, чи є де другий часопис в англійській мові на цілому американському континенті, щоб так багато подавав вістей, та інтересувався і відносився прихильно до української справи, як це робив на протязі 30 років (1919-1949) торонтонський щоденник „Івнінг Телеграм”. І це треба завдячити головно одному з його бувших редакторів, В. С. Снайдерові, який зацікавився українцями, простудіював історію України і став великим приятелем українців, а його часопис став вільною трибуною українського питання в англійському світі. За це належить йому від всіх українців, а зокрема від Українського Народного Дому щира дяка і велике признання.

Зміна поглядів. Під впливом російської революції 1917 р. один відламок бувших українських соціалістів почав навязувати 1920 р. звязок з народовцями, видвигаючи проєкт створення нового товариства під невдачною назвою „Злука”. Та коли члени спільного комітету, укладаючи статут для нового товариства, доглянули підступ почавших щойно чер-

воні товаришів, які тягнули під знамя серпа і молота, на-
родовці відкликали своїх делегатів з комітету, однак це вже
мало на деяких членів товариства той вплив, що залиши-
лися при „злучі”. В 1922 р. виринула була думка злучити
оба національні товариства з міста і з Вест Торонта при
греко-католицькій парохії і створити одне товариство „Січ”.
Почалася підготовка до такої злучки. Навіть почали вида-
вати орган „Пробій”, якого вийшло 7 чисел, але коли при-
бувний перед кількома місяцями до Канади редактор Вол.
Босий в останньому числі „Пробою” помістив статтю, що
орган прибирає ідеологію гетьманців, яку щойно почав
голосити д-р Осип Назарук в часописі „Україна” в Шікаго,
це поставило край переговорам. Тільки дехто з членів остав-
ся при „січовиках”. Літом 1927 року Мир. Січинський об-
їздив Канаду і організував відділи новозаснованого в Аме-
риці товариства „Оборона України”. По його викладі в То-
ронто тодішній голова У.Н.Дому Мих. Сенюта і секретар
І. Кулієвич та деякі члени допомогли створити відділ „Обо-
рони України” ч. 20. Кілька років пізніше відійшла частина
стрільців та молоді з „Луга” до УНО. Знов за кілька років
частина членів почула в собі покликання до праці на релі-
гійному полі і перейшла до новоствореної української прав-
ославної громади, де поза церковними справами працює
далше для української народної справи. Товариство Укра-
їнський Народний Дім надалі остало вірним засадам і цілям,
які виписали його перші основателі.

Становище товариства. Як кожне товариство так і Укра-
їнський Народний Дім має свій статут, після котрого регу-
лює своє поступовання, однак життєві обставини вимагали
додатково означити ясніше своє становище до різних пи-
тань. На загальних річних зборах 1935 року прийнято по-
станови, які зобов'язують і досі. Ось вони:

„Товариство Український Народний Дім в Торонто яв-
ляється установою культурно-освітньою, однак уважає за
конечне означити своє становище в життєвих питаннях укра-
їнського народу — політичного, організаційного, культур-
ного та релігійного характеру.

1) Відносно України. Товариство ставить державу вище
від якої небудь партії і вважає за найвищу ціль українського
народу здобуття державної незалежності України в її етно-
графічних межах. Товариство виключає всякий постійний
союз або федерацію України з безпосередніми сусідами і

ставить за свій найвищий ідеал самостійність і соборність України.

Товариство є проти ворожої окупації української території іншими народами і вважає своїм святим обов'язком працювати в цілі повалення всіх тих кордонів і об'єднання всього українського народу у самостійній українській державі.

2) Відносно партій. Товариство не зв'язує себе з жадною існуючою партією, організацією або угрупованням як в Європі, так і в Канаді й інших краях, і своє відношення узалежнює від того, наскільки становище партій, організацій і угруповань є згідне з ідеалом і змаганням до самостійности української держави і наскільки є згідне з цілями і принципами товариства.

3) Відносно Канади. Товариство вважає Канаду за прибрану вітчизну і ставить собі за завдання виховувати своїх членів на добрих і гідних горожан цього краю, щоб як горожани брали якнайбільшу участь у всіх справах цього краю, користали зі всіх горожанських прав і привілеїв, та сповняли свої горожанські обов'язки. Однак товариство не зв'язує себе з жадною існуючою політичною партією Канади і дає повну свободу своїм членам належати до тих канадійських політичних партій, які відповідають їхнім політичним переконанням, але які не відносяться ворожо до українців і українського життя в Канаді і до української справи взагалі.

4) Відносно других установ. Товариство вважає своїм святим обов'язком підтримувати українські культурні, освітні та допомогові установи в старому краю і поза його межами, які відповідають змаганням українського народу, і в міру потреби та змоги давати їм можливу матеріальну піддержку.

5) Відносно релігії. Товариство признає, що релігія є важним чинником в життю народів і кожної людини зокрема, і відноситься до релігій всіх відтинків, які є між українцями, ТОЛЕРАНТНО, шанує кожного члена його релігійні переконання і рівночасно вважає, що для релігій є покликані церковні установи, і тому у світській установі не місце їх порушувати або пропагувати.

6) Відносно других товариств. Товариство признає право на існування таким українським товариствам і установам в Торонто і околицях, які відповідають цілям і змаганням українського народу до повної політичної самостійности, як і економічної та культурної, і буде займати приязне становище та солідаризуватися в праці, наскільки такі товари-

ства та установи будуть іти на стрічу цілям і завданню товариства, не будуть вести скрито або явно неприязної та шкідливої у своїх наслідках агітації проти товариства, а будуть стреміти до повного розуміння і співпраці та координації сил для успішнішого ділання.”

Це становище кожного року на річних зборах в місяці січні обов'язково відчитується і затверджується.

Минуле й будуче. Український Народний Дім в Торонто, роблячи перегляд пройденого, завдячує успіх своїй діяльності на вичислених ділянках а) своїм ідейним, працьовитим членам, які не жаліли труду, часу, своїх сил і здоров'я, коштів та грошових дарів, які працювали з посвятою, саможертвуванням, не вимагаючи матеріальної винагороди, не сподіваючися почесей, подяки чи похвал, маючи тверду непохитну віру у слушність української святої справи, маючи сильне переконання, що ідею, до якої всі стремимо, досягнеться тільки спільними зусиллями та повсякденною невсипущою працею; б) українському свідомому, патріотичному та високо-ідейному громадянству, яке на протязі 35-літньої ідейної праці товариства відгукнулося на потреби Українського Народного Дому і поспішило з фінансовою допомогою набути домівку, приходило громадно на мистецькі урядження та преріжні інші імпрези товариства і цим спомогало товариську касу та давало членам-працівникам заохоту до нових пописів, додавало нових сил, витривалости та ще більшого пожертвування себе для добра загального. Того громадянства, яке не давало себе баламутити ріжним неприхильним до товариства нашептам, а давало й досі дає признання за dokonане добре діло та готове і надалі піддержувати Український Народний Дім у змаганнях досягнути ціль, для якої товариство повстало й існує.

Користаючи з цієї нагоди, уряд і членство Українського Народного Дому в Торонто почуваються до святого обов'язку зложити щиросердечну подяку всім тим українцям в Торонті, околиці та Канаді, за дотеперішну піддержку чи то матеріально, чи морально чи тільки добрим словом, і закликає всіх тих, які досі не є ще в лавах організаційних установ в Канаді, — ставати в ряди Українського Народного Дому до праці і змагань для спільної мети. Двері товариства завсіди були і є отворені для тих щирих українців, що бажають працювати для української справи та змагати разом до кращого завтра.

Торонто, 5 грудня 1952.

ЮВІЛЕЙ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ДОМУ В ТОРОНТІ

Без великої пересади в рекламі та претенсії до грандіозности, відбулося скромно свято-ювілей 35-літньої організаційно-ідейної діяльності культурно-освітнього Товариства Український Народний Дім в Торонті, дня 14-го грудня 1952 року.

На прийняття явилися представники місцевих українських установ та церковних громад, члени, прихильники та симпатичні т-ва і по переведенні молитви о. прот. П. Самцем та спожитті приладженого жіноцтвом товариства ім. О. Пчілки, господар гостини, почетний член т-ва адв. Теодор Гуменюк, покликав до слова відпоручників установ, які по черзі складали привіти й признання за минуле й побажання на будуче. Мали промови: посол до онтерійського парламенту — Іван Яремко, радний торонтонської міської управи — Іван Кучерепа, бувший редактор англійського щоденника "Івнінг Телеграм" — почетний член і великий приятель українців — С. Б. Снайдер; від Православної Громади в місті — В. Якубович, від Православної Громади на Нью Торонто — М. Журавель, від католицької парохії на Вест Торонто і місцевого відділу КУК — Ілько Кучерепа, від філії УНО в місті — Степан Тербуш, від філії УНО на Вест Торонто — Тео. Данилик, від СУМ-у — Тео. Буйняк, від Обеднання Педагогів — Кон. Мазуренко, від Станиці Пласту — Роман Копач, від СУЖЕРО — І. Сердюк, від ОДУМ-у — П. Дрозд, від Українських Бизнесменів і Професіоналістів — М. Романюк, від СУС, СУМК і СУНД — Калина Сакалюк, від кредитової спілки "Союз" — д-р Жінчишин і д-р П. Кіт, від консисторії Української Православної Церкви в Канаді — о. прот. П. Самець.

Привітні телеграми наспіли: від Комітету Українців Канади у Вінніпегу і голови місцевого відділу КУК — Дм. Штокала.

Писемні привіти надіслали: єпископ Ізидор Борецький, православний архієпископ — Михаїл, балетмайстер В. Авраменко з Нью Йорку, голова Робітничого Союзу — А. Ба-

тюд зі Скрентону, Т-во Інженерів і Педагогів у Торонті, Воєнно-Історичний Інститут у Торонті і Православна Громада на Вест Торонті — о. ігумен А. Щербань.

Ввечорі відбувся концерт. Вступне слово виголосив почесний член Маріян Кунікевич. Мішаний хор Української Православної Катедри, який прибув в повному складі на гостинний виступ, під диригентурою Ю. Головка, відспівав три пісні. Деклямували дві маленькі учениці Рідної Школи — Віра Москалюк і Марійка Корнило. Тріо — П. Тимочко, П. Доголіс і П. Голинська — відспівали дві пісні. Сольо на піяні відіграла О. Стандрет. Співачка С. Федчук відспівала три пісні. Доклад про діяльність товариства, який тривав 45 хвилин, відчитав Дм. А. Николяк.

У другій частині програми слідували: танки — групи Оленки Цвйори, дует — П. Буртнікова і М. Савкова, дві пісні, деклямація — П. Мишкевич, сольо-спів — Я. Самоїлка, сольо-спів — М. Гаргаль і хор Народного Дому, під диригентурою проф. Г. Голинської, відспівав чотири пісні. До сольо-співів акомпанювала проф. Г. Голинська.

На заклик Г. Мазурика була переведена збірка.

При кінці концерту слово подяки всім учасникам свята-ювілею від виділу Українського Народного Дому сказав Мих. Яримович.

Заходом М. Кунікевича також була влаштована виставка експонатів з діяльності т-ва в минулому, як: світлини хорів, драматичних гуртків та членства з важливих подій, друки-оповістки про преріжні імпрези, катальоги вистав книжки і преси, чотири великі обємом альбоми витинків з англійської преси, в яких подавано світлини й друковано не тільки про працю в т-ві, але всі вісті, новинки та статті про український рух і справи взагалі; в рамках світлина і власноручне письмо президента Карпатської України о. Волошина, та іншого роду архівно-історичні матеріали, що їх мали нагоду оглянути присутні на святі-ювілею.

Хотимирець.

